

Türkiye’de İhracatta Uygulanan KDV İadesinin İhracata Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz

Hakan TÜRKEY
hakanturkay@yahoo.com

Hilmi ÜNSAL
unsal.hilmi@gmail.com

The Effect of VAT Refund Which Applied in Export in Turkey: An Econometric Analysis

Abstract

In today’s global world, some of the foreign policy instruments those are implemented by governments to reach their aimed growth rates are export promotion policies. In this manner, the tax incentives can be thought as one of the leading promoting tool. As a tax incentive, VAT refund system of export regime has always been an important issue. No empirical study has completed yet in Turkey on the topic. This paper deals with its empirical analysis of the effectiveness of VAT refund system.

Key Words : Export, Export Incentives, Tax Refund.

JEL Classification Codes : H20.

Özet

Günümüzün küresel dünyasında ülkelerin hedefledikleri büyümeye ulaşabilmek için uyguladıkları dış ticaret politikalarından birisi ihracatı teşvik politikalarıdır. Söz konusu teşvik politikalarının başında vergi teşvikleri gelmektedir. Vergi teşvikleri içinde dikkat çeken en önemli uygulama ihracata yönelik KDV iadesi uygulamasıdır. Türkiye’nin de uygulamış olduğu bu vergi teşvikinin etkinliği konusunda henüz bir deneysel çalışma mevcut değildir. Bu çalışmanın amacı, ihracatta KDV iadesinin ihracata etkisini deneysel bulgular çerçevesinde analiz etmektir.

Anahtar Sözcükler : İhracat, İhracat Teşvikleri, Vergi İadesi.

1. Giriş

Dışa açık büyüme modellerinin uygulandığı günümüzün küreselleşmiş iktisadi dünyasında özellikle gelişmekte olan ülkeler için büyük önem arz eden ekonomik parametrelerden birisi ihracattır. Ülkeler, kendi firmalarının uluslar arası pazarlara girip, bu pazarlarda tutunabilmeleri için ihracat odaklı dış ticaret politikaları uygulamaktadır. Hatta Rusya’nın doğalgaz ihracatı örneğinde olduğu gibi, uygulanan ihracat politikaları bazen bir ekonomik silah haline de dönüşebilmektedir. Dış ticaret politikalarının başında ihracatı teşvik politikaları gelmektedir.

Ülkelerin uyguladıkları ihracatı teşvik politikaları; ülkelerin ekonomik yapıları, kabul ettikleri ikili veya uluslararası anlaşmalar ve rekabet güçleri gibi etkenlere bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Söz konusu teşvik politikalarının içerisinde vergi teşvikleri önemli bir yer tutmaktadır. Vergi teşvikleri içinde dikkat çeken düzenlemelerden birisi ihracata yönelik KDV istisnası uygulamasıdır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de bir dış ticaret teşvik politikası olarak yıllardır uygulanan ihracatta KDV iadesinin ihracata etkisini deneysel bulgular çerçevesinde analiz etmektir.

2. İhracat Kavramı ve İhracatı Belirleyen Unsurlar

Bir ülkenin diğer ülkelerle kurmuş olduğu ekonomik ilişkilerin temel araçlarının başında ihracat gelmektedir. İhracat, kısaca bir ülkenin ürettiği mal veya hizmetleri ülke dışına satması ve karşılığında bir gelir elde etmesi olarak tanımlanabilir. Özellikle gelişmekte olan ülke ekonomilerinin lokomotifine haline gelen ihracat; ülkenin dış dengenin sağlanması ve milli geliri artırması yönüyle makroekonomik açıdan iki boyutlu bir öneme sahiptir. Bir ülkenin ihracatının yetersiz olması; düşük büyüme oranları ve cari açığın artması gibi problemlere yol açmaktadır. Ülkede ihracatın yetersiz olmasının nedenleri; ülke ekonominin reel yapısından kaynaklanan problemler, uluslar arası piyasalarda rekabet yetersizliği, yerli paranın aşırı değerlenmesi, yabancı ülkelerin ithalat talebindeki azalmalar şeklinde sıralanabilir (Seyidoğlu, 1998:462). Bu problemlerin çözümü için çeşitli politikaların uygulanması kaçınılmaz hale gelmektedir. Ancak uygulanan politika o anki koşullara da uygun olmalıdır. Özellikle dışa açık büyüme modelinin uygulanmaya başladığı 1980 sonrası iktisat politikalarının özü, ihracata dayalı bir üretim ve pazar sisteminin oluşturulması esasına dayanmaktadır. Bu bağlamda, döviz kurunun serbestleştirilmesi, alt yapı ve ulaşım eksikliklerinin giderilmesi gibi yapısal önlemlerin yanında, ihracatı teşvik edici kamusal desteklemelere de yer verilmektedir.

Bir ülkede yaşanan ihracat yetersizliklerini giderebilmek için oluşturulacak politikanın belirlenebilmesi için ihracatı belirleyen ana unsurların bilinmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, ihracat bağımlı değişken olarak alındığında, bağımsız değişkenlerin neler olduğunun bilinmesi gerekmektedir. İhracatı belirleyen unsurlar (Samuelson,

Nordhaus, 1995: 469–471), döviz kurları, ülkenin ihracat yaptığı yabancı ülkelerin milli gelirleri, ihracata yönelik sağlanan devlet teşvikleri, ihraç edilecek olan ürünlerin girdi maliyetleri, ihraç edilecek mal ve hizmetlerin kalitesi ve uluslararası siyasi gelişmelerdir. Burada çalışmanın konusu, devlet teşvikleri içerisinde yer alan Katma Değer Vergisi (KDV) iadesi olduğu için diğer değişkenlerle ilgili sadece kısa açıklamalara yer verilecektir.

İhracatı belirleyen etkenlerin başında döviz kuru gelmektedir. Döviz kuru rejimi, ülke tercihine göre sabit döviz kuru veya esnek döviz kuru şeklinde olabilmektedir(Çağlar, 2003: 62–63). İhracatı teşvik edici döviz kurunun yerli malları ucuzlatıcı yabancı malları ise pahalılaştırıcı bir yapıda olması gerekmektedir. Bu durum, diğer şartların değişmediği varsayımıyla ancak döviz kurunun yükselmesiyle sağlanabilmektedir. Diğer bir ifadeyle yerli paranın yabancı para karşısında değer kaybetmesiyle mümkün olmaktadır.

İhracatı belirleyen ikinci unsur, bir ülkenin ihracat yaptığı ülkelerin milli gelirinde ortaya çıkan değişimlerdir. Yabancı ülkelerin milli gelirindeki artış aynı zamanda diğer ülkelerin ürettiği mal ve hizmetlere olan talebini de artırmaktadır. Böylece ihracatçı ülkenin, mallarına yönelik dış talep artışı ihracatçı ülkenin ihracatını artırmaktadır.

İhracatı belirleyen diğer bir unsur ise ülkede uygulanan ihracat teşvikleridir. İhracat teşvikleri ihraç ürünlerini üreten firmalara ve ihracatçı firmalara daha fazla üretim ve ihracat şevki kazandırmaktadır. Bu nedenle ülkeden ülkeye farklı olmak üzere hemen hemen her ülkede ihracat teşvikleri sağlanmaktadır.

Döviz kuru ve ihracat yapılan ülkelerin milli geliri artsa bile, üretilen ürünlerin girdi maliyetlerinin yüksekliği, ürün kalitesinin düşüklüğü ve ihracatçı ülkenin yaşadığı uluslar arası siyasi sorunlar ve belirsizlikler ihracatı olumsuz etkilemektedir. Uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren firmalar; diğer firmalarla rekabet edebilmek için para değerinin aynı olduğu varsayıldığında iki temel kriteri sağlamak zorundadırlar. Bu kriterler; yüksek ürün kalitesi ve üretim maliyetlerinin düşüklüğüdür. Görece yüksek maliyetli ve düşük kaliteli ürünlerle uluslar arası piyasalara çıkan firmaların pazarlama olanaklarının yetersizliği, bağlı oldukları ülkelerin dış ticaret dengesinin açık vermesi üzerinde bir baskı unsurudur. Firmalara sağlanan ihracat teşvikleri, üretim ve pazarlama maliyetlerini azaltarak firmaların dış pazarlardaki rekabet gücünü artırmaktadır.

3. İhracata Yönelik Kamusal Teşvikler

Ülkelerin uyguladıkları dış ticaret politikaları, sadece döviz kuru politikası, ithalatı kısıcı kota ve tarife politikaları gibi politikalardan oluşmamakta, aynı zamanda ihracata yönelik bir takım kamusal teşvik politikalarını da içermektedir. Bu bağlamda uygulanan teşvik politikaları, ihracatçı firmaların ihracat olanaklarını geliştirici devlet

yardımları olabileceği gibi, ihracatçılara doğrudan kaynak aktarımı şeklinde prim ödemeleri ve vergi teşvikleri şeklinde de olabilmektedir.

İhracata yönelik devlet yardımları; markalaşma teşvikleri, ar-ge destekleri, fuar destekleri, Pazar araştırma destekleri, yurt dışında mağaza-ofis açma destekleri, eğitim ve istihdam destekleri şeklinde olabilmektedir (Saraç, 2005: 15–169). Bu desteklerden markalaşma teşvikleri, ar-ge destekleri, fuar destekleri, pazar araştırma destekleri, yurt dışında mağaza-ofis açma destekleri daha çok ihracatçı firmalara yol gösterici ve operasyon maliyetlerini azaltıcı niteliktedir. Eğitim ve istihdam destekleri ise iş gücü maliyetlerinin azaltılması ve işgücünün kalitesini artırıcı teşviklerdir.

İhracatta prim sisteminde, ihracat yapan firmalara yaptıkları ihracat esas alınarak prim ödenmektedir. Karşılıksız transfer niteliği taşıyan bu prim ödemeleri ihracatçı firmanın daha fazla ihracat yapmasını teşvik edici bir unsurdur.

Bu politikalardan vergi teşviklerinin uygulanış biçimi, ihracatçı firmanın elde ettiği gelirlerinin kısmen veya tamamen vergi dışına çıkartılması şeklinde olabileceği gibi ihraç ürünleri üzerinden alınan KDV benzeri dolaylı vergilerin alınmaması şeklinde de olabilmektedir. Bu teşviklerden, ihracat gelirlerinden vergi alınmaması, firmanın bir dönem sonra yapacağı ihracat için bir nevi sermaye desteği özelliği taşımaktadır. Ancak ihraç ürünleri üzerindeki dolaylı vergilerin alınmaması, ihraç ürünlerinin uluslararası pazarlara daha düşük bir fiyattan sunulmasını sağlayarak ihracatçı firmaya bir rekabet gücü kazandırmaktadır. Böylece bir ülkenin yaşadığı ihracat yetersizliğinin başlıca nedenlerinden olan rekabet gücü yetersizlikleri ortadan kaldırılmış olmaktadır.

4. Türkiye’de İhracatta KDV İadesi Uygulaması

Katma Değer Vergisi, üretim-tüketim zincirinde mal ve hizmetlerin satış değeri üzerinde alınan ve nihai olarak tüketici üzerinde kalan bir vergidir. Bu çerçevede yurt içindeki mal teslimi ve hizmet ifalarının yanında dış ticaret işlemleri de KDV’nin konusuna girmektedir. Teorik olarak dış ticaret işlemlerinde KDV, iki şekilde uygulanmaktadır. Bunlar; Varış İlkesi ve Çıkış İlkesi prensipleridir (Ayhan, 1983: 22). Varış ilkesine göre KDV, malın ihraç edildiği ülkede değil ithal edildiği ülkede alınmaktadır. Çıkış İlkesine göre ise KDV, malın ihraç edildiği ülkede alınmaktadır. Çıkış ilkesi, ihracatı vergilendirdiği için ihracatçı ülke için tercih edilen bir uygulama değildir. Varış ilkesindeyse, ihracat vergi dışı olduğu için ihracatçı ülkenin sattığı mal veya hizmet daha düşük fiyattan satılmaktadır. Bu sebeple ihracatçı ülke için ihracatı teşvik edici bir uygulamadır. Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki dış ticarete varış ilkesi benimsenmiştir. Türkiye’de bu ilkeyi uygulamaktadır. İhracatta KDV iadesi, varış ilkesinin mantığına uygun olarak geliştirilmiş bir teşviktir.

Türkiye’de ihracata yönelik muamele vergisi teşviki 1940 yılında başlamış, 1963 yılında yeni düzenlemeler yapılmış ve 1985’ten sonra KDV’nin yürürlüğe girmesiyle beraber ihracatta KDV iadesi şeklinde uygulama devam etmiştir (Mollasalihoğlu, 2008: 3–4).

Uygulanan KDV teşviki, KDV Kanunu’nun 30. maddesinde öngörülen KDV iadesidir. KDV iadesini anlatmaya geçmeden önce KDV’nin almış biçiminden kısaca bahsetmekte yarar vardır. Bilindiği gibi KDV üretim tüketim zincirinin her aşamasında alınan bir vergidir. Zincirin her hangi bir aşamasında mal ve hizmet alınırken, alıcı firma KDV yüklenir. Aynı aşamada mal ve hizmet satılırken ise yüklenilen KDV, satış fiyatı içerisinde bir sonraki aşamaya devredilir. Böylece firma üzerinde herhangi bir KDV yükü kalmaz. Alış aşamasında yüklenilen KDV, “İndirilecek KDV”, satış aşamasında yansıtılan KDV ise “Hesaplanan KDV” olarak muhasebe kayıtları yapılır. Dönem sonunda, hesaplanan KDV’den İndirilecek KDV düşülür, eğer fark pozitifse ödenmesi gereken ilave KDV olduğu anlaşılır, fark vergi dairesine ödenir, negatifse fazla KDV yüklenildiği anlaşılır ve duruma göre ya iade alınır veya bir sonraki dönem mahsup yapılır.

Ancak KDV’nin işleyişi ile ilgili özel bir durum vardır. Şöyle ki satış aşaması vergiden istisna olan mallarda alış aşamasında yüklenilen KDV’nin ne olacaktır? Bu durumda satış vergiden istisna olduğu için “Hesaplanan KDV” kaydı yapılmaz. İstisnanın tam istisna mı kısmi istisna mı olduğuna bakılır. Tam istisna ise yüklenilen KDV tamamen mükellefe iade edilir. Kısmi istisna ise bir sonraki yıl ödenek vergiden düşülür. Makalenin konusu olan İhracatta KDV İstisnası tam istisna yapısında bir istisnadır.

İhracatta KDV İstisnası sistemi şöyle işlemektedir; ihracat yapan firma, ihraç etmiş olduğu ürünü KDV hariç fiyatla satmaktadır. İhracatı yapan firma, ihraç ettiği ürünü ya kendisi üretebilir. Ya da başkalarından satın alabilir. İster kendisi üretmiş olsun isterse başkalarından satın almış olsun, ihracatçı firma bu üründen dolayı bir KDV yüklenmiş olur. Söz konusu ürünün ihracı vergiden istisna olduğu için ihracatçı firmanın yüklendiği KDV kendisi üzerinde kalır. Bu durum ihracatçı firma için bir maliyet olduğu için kanun koyucu bu şekilde yüklenilen KDV’lerin ihracatçı firmaya iadesini öngörmüştür. Böylece ihraç etmiş olduğu ürünü KDV’siz ihraç ettiği için daha ucuza satmaktadır.

5. KDV İadesinin İhracata Etkisinin Analizi

İhracatta KDV iadesi, ihracat artışının sağlanabilmesi için birçok ülke tarafından uygulanan bir teşvik yöntemidir. Türkiye’de de uzun yıllardır bir teşvik unsuru olarak KDV iadesi uygulamaları yapılmaktadır. Bu çalışmada, ihracatı belirleyen diğer unsurlar analiz dışı tutulmuş olup sadece ihracatta KDV iadesinin ihracata etkisi analiz edilmiştir. Analizde, üç aylık veriler kullanılmış olup, 1995 yılının ilk üç ayından 2005 yılı son üç ayına kadar olan dönem ele alınmıştır. Bağımlı değişken ve bağımsız değişken seçiminde, Granger nedensellik testi kullanılmıştır. Gecikme uzunluğunun tespitinde Schwarz kriteri

kullanılmış olup, gecikme uzunluğu 4 olarak belirlenmiştir. Aşağıda verilen Granger nedensellik testi sonuçlarına göre, KDV iadesi ve döviz kuru ihracatın Granger nedenidir, ihracattan KDV iadesi ve döviz kuru değişkenine doğru bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. Buna göre, ihracat bağımlı değişken KDV iadesi ve döviz kuru bağımsız değişken olarak belirlenmiştir.

HİPOTEZ	Gözlem	F-İstatistiği	OLASILIK
KDV İadesi, İhracat'ın Granger nedeni değildir.	40	6.30606	0.00078
İhracat, KDV İadesi'nin Granger nedeni değildir.		1.38729	0.26120
Döviz Kuru, İhracat'ın Granger nedeni değildir.	40	4.47474	0.00571
İhracat, Döviz Kuru'nun Granger nedeni değildir.		1.10374	0.37232

Bağımlı ve bağımsız değişkenler belirlendikten sonra, değişkenlerin durağan olup olmadıkları (birim köke sahip oldukları) test edilmiştir. ADF (Augmented Dickey Fuller) Birim kök testi sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Augmented Dickey-Fuller test İstatistiği

Değişkenler		t-İstatistiği	Olasılık*
İhracat		0.086212	0.9606
KDV İadesi		2.031704	0.9998
Döviz Kuru		-0.806216	0.8072
Test Kritik Değerleri:	1% level	-3.610453	
	5% level	-2.938987	
	10% level	-2.607932	

* MacKinnon (1996) one-sided p-values

ADF Birim kök testi sonuçlarına göre bu üç değişkenin de durağan olmadığı, İhracat değişkeninin 2. mertebeden, diğer değişkenlerin ise 1. mertebeden durağan oldukları tespit edilmiştir. Bu değişkenlerin eşbütünleşik (koentegre) olmadıkları da yine hata terimine uygulanan ADF testi yardımıyla görülmektedir.

		t-İstatistiği	Olasılık*
Augmented Dickey-Fuller test istatistiği		-2.524108	0.3156
Test Kritik Değerleri:	1% level	-4.192337	
	5% level	-3.520787	
	10% level	-3.191277	

* MacKinnon (1996) one-sided p-values

Değişkenler durağan olmadıklarında (eşbütünleşik değilse) düzmece regresyon olgusu ortaya çıkmaktadır (Gujarati, 1999: 724). Yani, gerçekte ilişkisi değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunabilmektedir. Bu durumun oluşmaması için, için değişkenlerin yıllık yüzde değişimleri alınarak dönüşümleri elde edilmiştir.

Dönüştürülmüş değişkenlerde ADF birim kök testi sonuçlarına göre durağan değillerdir, ancak bu değişkenlerin bir doğrusal bileşimi olan hata terimi(u) düzey durağandır, bu durumda söz konusu değişkenlerin eşbütünlük olduğu söylenebilir. Hata terimi değerlerine uygulanan ADF testi sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

		t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test istatistiği		-5.909289	0.0001
Test critical values:	1% level	-4.192337	
	5% level	-3.520787	
	10% level	-3.191277	

Söz konusu eşbütünlük değişkenlerin (ihracatın dönemlik değişimi(%)) bağımlı değişken, KDV iadesinin dönemlik değişimi(%) ve döviz kurunun dönemlik değişimi (%) bağımsız değişken olarak) yer aldığı model ele alınan dönemdeki Türkiye verileri kullanılarak çözümlenmiş ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir. Model,

$$\dot{I}YD_t = \beta_1 + \beta_2 K\dot{I}YD_t + \beta_3 DKYD_t$$

şeklinde oluşturulmuştur. Burada İYD: İhracattaki yüzde değişmeyi, KİYD: KDV İadesindeki yüzde değişmeyi, DKYD: Döviz Kurundaki Yüzde değişmeyi ifade etmektedir.

	Katsayılar	Std. Hata	t-İstatistiği	Olasılık
Sabit	0.019934	0.010662	1.869654	0.0689
KDV İadesindeki % Değişme	0.226884	0.029581	7.670014	0.0000
Döviz Kurundaki % Değişme	-0.032702	0.072973	-0.448130	0.6565
R-squared	0.597286	Mean dependent var		0.036953
Adjusted R-squared	0.577151	S.D. dependent var		0.079858
S.E. of regression	0.051929	Akaike info criterion		-3.010665
Sum squared resid	0.107865	Schwarz criterion		-2.887791
Log likelihood	67.72930	Durbin-Watson stat		1.828659

Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre, İhracatla ihracattaki KDV iadesi değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İhracatla döviz kuru arasında ele alınan dönem için istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna göre, ödenen KDV iadesindeki %1 oranındaki bir artış ihracatın % 0,226 oranında artışa neden olmaktadır. Bu durum, ihracatta KDV iadesi şeklinde uygulanan teşvik politikasının olumlu sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

6. Sonuç

Türkiye’de ihracatın teşviki için 1963 yılından beri uygulanan ihracatta vergi iadesi, 1985 yılında KDV’nin yürürlüğe girmesiyle beraber, 1985’ten bu yana ihracatta KDV istisnası şeklinde uygulanmaktadır. Bu istisnadan dolayı, her yıl bütçeden yapılan vergi iadeleri içerisinde oldukça yüksek düzeylere ulaşan ihracatçı firmalara KDV iadeleri yapılmaktadır. Bu iadelerin ihracatı ne kadar etkilediği konusunda deneysel bir bilgiye rastlanamamıştır. Bu çalışmayla söz konusu eksikliğin giderilmesine bir katkı yapılması amaçlanmıştır.

Çalışmada ihracatı belirleyen unsurlar arasından döviz kuru ve KDV iadeleri esas alınmıştır. Türkiye’de 1995 yılının ilk üç aylık döneminden 2005 yılının son üç aylık dönemine kadar geçen süreç boyunca söz konusu parametrelere ilişkin gerçekleştirmeler çerçevesinde analiz yapılmıştır. Yapılan Granger nedensellik testi sonuçlarına göre, KDV iadesi ve döviz kuru ihracatın Granger nedenidir sonucuna ulaşılmıştır. İhracattan KDV iadesi ve döviz kuru değişkenine doğru bir nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. Buna göre, ihracat bağımlı değişken KDV iadesi ve döviz kuru bağımsız değişken olarak belirlenmiştir.

Analiz sonucunda, İhracatla ihracattaki KDV iadesi değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Buna göre, ödenen KDV iadesindeki %1 oranındaki bir artış ihracatın % 0,226 oranında artışa neden olmaktadır. Bu durum, uygulanan teşvik politikasının ihracata düşük de olsa katkı sağladığı anlamına gelmektedir.

Kaynakça

- Ayhan, Emin Haluk (1983), *Katma Değer Vergisi ve Uygulanması Halinde Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Döneminde Finansman Etkisi*, D.P.T. Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Çağlar, Ünal (2003), *Döviz Kurları, Uluslararası Para Sistemi ve Ekonomik İstikrar*, ALFA-Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Gujarati, Damodar (1999), *Temel Ekonometri*, Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Mollasalihoğlu, Yavuz (2008), *İhracat Teşvikleri*, <www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/TanitimKoordinasyonD b/ihrtes.doc>, 18.09.2008.
- Samuelson Paul A., William D.Nordhaus (1995), *Economics*, International Edition, Fifteenth Edition, United States, McGraw –HILL, INC.
- Saraç, Osman (2005), *İhracatta Devlet Yardımları*, Yaklaşım Yayınları, Ankara.
- Seyidoğlu, Halil (1998), *Uluslararası İktisat*, Güzem Yayınları, İstanbul.

